

„Csillagok közt fényességes csillag”

Szöke Gyula: Szent László király.

Budapest, 1993.

(A Szent László Alapítvány kiadása.)

1992-ben az egész világ magyarsága ünnepelte Szent László királyunk szentté avatásának 800. évfordulóját. A megemlékezések maradandó bizonyosságai a tanulmánykötetek, kiállítás-katalógusok, a népszerűsítő és tudományos munkák. E kiadványok sorában külön hely illeti meg Szöke Gyula győri kanonok könyvét, amely széles körű tudományos ismeretekre támaszkodva a szentet állítja elének. „Csillagok közt fényességes csillag” ő, példakép! A halála óta eltelt 900 év alatt töretlen volt nagy tisztelete, amelynek történelmi bizonyosságait, irodalmi és képzőművészeti emlékeit, a teljesség igénye nélkül, idézi fel a könyv, hogy „hirdesse Szent László mindenben példamutató életét, erényét nemcsak a jelen, hanem a jövőendő nemzedék számára is, ...és jelen napjainkban is rávilágítson a helyes útra.”

E cél érdekében eleveníti fel a szerző a történelem tárgyilagos adatait, hogy újragondolhassuk László trónra kerülésének előzményeit, a Szent István óta eltelt 39 véres és küzdelmes esztendő, történelmünk egyik legnehezebb időszakát, majd a szent és bölcs király uralkodásának 18 évét, amikor a szigorú és tiszta erkölcs alapján megszilárdította az országot. Külön jellemzi a szerző László bel- és külpolitikáját, egyházszervező tevékenységét, főbb törvényeit. Ezek után ismerteti az egyház követelményeit a szentekkel kapcsolatban, és bemutatja, hogy László király milyen nagy mértékben felelt meg az erények hős gyakorlásának. Így például szívből megbocsátott nagyapja megvakítójának, István királynak, olyannyira, hogy ő avatatta szentté. Ebből az alkalomból szabadon bocsátotta ellenfelét, Salamon királyt is. Mély Isten-hitét a legendákból ismert csodák hirdetik. Sírjánál folytatódott a csodák évszázadokon keresztül. Külön fejezet szól az ereklyékről, elsősorban a Hermáról, a Szent László-mondákról,

legendákról és a képzőművészeti alkotásokról, ezt 98 színes kép kíséri. Majd a Szent László tiszteletéhez szorosan kapcsolódó városokra irányítja figyelmünket: Nagyvárad, Győr, Budapest, Nyitra, Pozsony, Zágráb, Szob, Mosonmagyaróvár – múlt és jelen Szent László kultuszát ismerjük meg röviden, tömören, hitelesen. Ezután vázolja az 1861-ben alakult Szent László Társulatnak a külföldi magyarság nemzeti identitásának megőrzéséért, lelki gondozásának segítségével kifejtett tevékenységét. A Szent László-tisztelet történeti áttekintését az 1944 októberében alakult „magyar király Szent László hadosztály” cékfitűzésének és hős helytállásának bemutatásával zárja. Ezután tér át a jelenre, szűkszavú statisztika adatokat ismertet a Szent László nevet viselő helységekről, terekről, utcákról, iskolákról, kórházakról, emlékművekről, ezek száma fokozatosan növekszik. 1992. május 7-én MT. rendelet a határország védőszentjévé nyilvánította Szent Lászlót.

A könyv második fő részében 98 mélynyomású színes kép tárja elének Szent László 800 éves folyamatos tiszteletének néhány – 98! – képzőművészeti bizonyosságát, a konstantinápolyi Hagia Sophia mozaikképétől kezdve az 1993-ban felállított mosonmagyaróvári, Lebó Ferenc által megjelenített bronz szoborig. A konstantinápolyi mozaik (24. kép) jóllehet Szent László leányát, Piroskát ábrázolja mint Eiréné császárnét, de joggal tulajdonítjuk e nagy méltóságot Szent László korabeli nemzetközi tekintélyének. Ezt jelezte az a tény is, hogy az első kereszties hadjárat fővezérévé kívánták választani, ezt azonban a halál megakadályozta. A másik egyetemes jelentőségű művészeti alkotás Simone Martini Szent László-képe, amely a könyv címlapját ékesíti. A nápolyi királyság középkori Szent László kultuszának bizonyossága e remekmű, amely ma a calabriai Altomonte múzeumának kincse (35. kép). A további külföldi középkori ábrázolások közül megismerhetjük a bécsi egyetem magyar diákjainak anya-

könyvét ékesítő iniciálé képet Szent László és a kun vezér küzdelmével (19. kép). Ugyancsak a 15. században készült a bazeli karthausi templom üvegablaka Szent László álló alakjával (44. kép). A szövegrész utal más kiemelkedő európai művészeti alkotásra is, mint például az assisi-i S. Francesco alsó templomának és a nápolyi Donnaregina templom freskóképeire a 14. század első negyedéből, Miksa császár pompás innsbrucki síremlékére (16. sz.), ahol a dicső ősök között ott áll Szent László bronzszobra is. A bolognai egyetem 16. századi magyar–horvát kollégiumának mennyezetfreskóján ugyancsak Szent László jelenik meg. Alakját ott látjuk a 19–20. század magyar emigrációinak templomaiban Amerikától Ausztráliáig, Rómától Fatimáig a világ minden részén.

A hazai ábrázolásokból adott változatást műfajok szerint közli a könyv: építészet, festészet, szobrászat és kisművészetek. Várad, Győr és Nyitra székesegyházai után Szent László ereklyéit ismerhetjük meg remekművű tartóikban, majd a Képes Krónika és a Thuróczi Krónika híres Szent László ábrázolásait. A nagyszámú középkori falképeink közül csak a veleméri templom 1378. évi Aquila János által készített festményt közli, amelyen angyal koronázza meg a dicső királyt (17. kép). II. Ulászló királyunk 1512. évi fogadalmi képét a Szépművészeti Múzeum őrzi (Bernhard Strigel) (46. kép). A barokk kori ábrázolások sorában kiemelt helyet kapnak Maulbetsch freskóképei a pozsonyi primási palota kupolájában és a győri székesegyház szentély-mennyezetén (22–23., 28. kép). A barokk szobrászati alkotások közül a mariazei Szent László kápolna 17. századi oltárszobra (64. kép) és a nyitrai pestis emlékmű szobra (50. kép, 1739) mellett méltán emeli ki a győri székesegyház ún. fekete oltárát, Mollinarolo domborművét (1770), amely Szent István jobbán Szent László jelenlétében történő ünnepélyes felemelését ábrázolja (51. kép).

A 19. századi nagyszámú ábrázolások közül Lotz Károly falképeit említi

első helyen a budavári Nagyboldogasszony-templomban (26. kép), majd Than Mór Szent László vízfakasztását ábrázoló képét a pesti Bakács téri templomból (26/a. kép). Kiemeli a kevésbé ismert Kovács Mihály Bach-korszakbeli vázlatát a mezőkövesdi templom főoltárképéhez, amely Szent László nagy Mária-tiszteletének állít emléket (40. kép). A szobrok közül Fadrusz János remekművére hívja fel a figyelmünket, amely a pesti bazilika kupolája alatt áll (59. kép). A hazánkban dolgozó olasz szobrászok alkotásai közül Marco Casagrande imádkozó Szent László szobrát látjuk (62. kép), amely az egri székesegyház lépcsőfeljáróját kíséri, valamint az esztergomi főszékesegyház Bakóczkápolnájának oltárszobrát (Petro della Vedova, 1875, 58. kép).

A 20. századi Szent László-ábrázolások között a szobrok a legjelentősebbek. A sort a szegedi fogadalmi-templom főhomlokzatán álló méltóságteljes, szent uralkodó fehér márvány szobra nyitja (63. kép). A nagyváradi székesegyház elé Buza Barna készítette el a nagy király vágató lovas szobrát Kolozsvári Márton és György híres 14. századi emlékművének örököséként az 1940-es évek elején (65. kép, Nemzeti Galéria). Antal Károly mint győztes hadvezért ábrázolja a kőbányai Szt. László templom előtti téren (66. kép, 1940). A szabolcsi zsinat színhelyére Varga Imre készítette a Hermát idéző mellszobrot (67. kép, 1992). S végül a kötet utolsó képe Lebó Ferenc nagyváradi szobrát mutatja be (98. kép), amelyet 1993-ban állítottak fel, s amelynek létrejöttében jelentős része volt a város plébánosának, könyvünk szerzőjének.

A díszes kötetet – az MTI Foto Kft. és a Franklin Nyomda méltó, ünnepi formába öntött – Tempfli József nagyváradi püspök, Szent László sírhelyének mai őrzője ajánlja figyelmünkbe, hogy példaképünk Szent László legyen, aki napjainkban is „utat mutat és hitet jelöl”.

Prokopp Mária